

ОПШТИ ИМОВИНСКИ ЗАКОНИК

ДИО ПРВИ

УВОДНА ПРАВИЛА И НАРЕЂЕЊА.

РАЗДИО I

О законима.

ЧЛАНАК 1.

Указ којим се овај Законик (767-770) поставља (771) одређује и дан у који ће на снагу стаћи (771, 773).

Закони пак који му се буду додавали, ради допуне или преиначе (774), стајаће на снагу тридесети дан после проглашења (771, 772),

ако се за поједини случај изречно што друго не одреди.

чл. 2.

У пословима за које се не би нашло правила у овоме Законику ни у додатцима његовим, треба се владати по правилима која у добрим обичајима живе (779, 780).

чл. 3.

Ако за неки особити посао или случај не буде ни у законима ни у обичајима одређена правила, ред се је владати по подобју (781) других сличних правила, или пак ријешити случај по општим основама правде и правде (782).

чл. 4.

Кад се двоуми треба ли неко законско правило примијенити некоме послу или случају, или кад правило није на први поглед посве јасно, тад ће се прибјећи к нарочиту тумачењу (776, 777), да би се разазнао прави му смисао и истинита намјера коју је законодавац имао кад га је постављао (778).

чл. 5.

Црногорски закони и правила владају у опште у цијелој црногорској држави, те вриједе за имовинске послове не само Црногораца, него и иностранца који се у овој земљи налазе или суде.

чл. 6.

Трговина и саобраћај с иностраним свијетом доносе са собом неке прилике, за које се допуштају изузетци општем правилу претход-

нога чланка. Према томе, бива случајева кад црногорски закони уступају иноземнима у самој Црној Гори, као што их има кад закони црногорски и у другим државама мјерилом служе.

Поједине су врсте таквих случајева побројене и правила за њих одређена у чланцима 786-800 овога Законика; та правила ипак вриједе у толико у колико се не сужују или не измјењују наређењима чланака 7, 8 и 9 који долазе за овим, или каквим међународним уговором, или пак особитим законом.

чл. 7.

И у случајевима за које се узимљу мјерилом, по правилу претходног чланка, закони туђе земље, црногорски ће се судови, по својој службеној дужности, обзирати само на оне иностране законе, за које им то нарочито налаже какав међународни уговор или наредбени (775) закон црногорски.

За све остале иностране законе, кад се двоуми о њихову садржају, судови ће претпостављати (976) да су једнаци са црногорским, док саме стране не докажу да је друкчије и како је друкчије.

чл. 8.

Иностранци се закони неће никако признавати у црногорским судовима, кад су противни црногорским законима јавног реда и јавне безбједности (сигурности). Неће се признавати ни они иностранци закони који би били противни

благонрављу (785), или би повлађивали какву нечовјечну установу (на пр. ропство) која се не трпи у Црној Гори.

чл. 9.

Кад би каква држава својим наређењима чинила разлику у имовинским пословима између својих држављана и Црногораца, а на штету овим потоњим, Министарство ће Правде, у договору са Државним Савјетом, издати наредбу да буде узајмица с држављанима те државе, т. ј. да се једнака разлика прави и у Црној Гори њима на штету.

РАЗДИО II

О имаоницима (804).

чл 10.

Сваки је човјек (955) имаоник, т. ј. у границама законским свак је потпуно властан имати своју сопствену имовину : тећи је, уживати и њоме располагати по вољи. Никоме се имаоничтво (953) у опште закратити не може.

чл. 11.

Какав год ко био по својој моћи и положају у свијету : био богат или сиромаш, знатан или незнатан, закони ће који владају имовинским правима и пословима, бити у свему једнаци за

главнијим врстама уговорâ; — четврти об-
узимље уговоре у опште, и друга дјела и при-
лике од којих дугови потјечу.

Пошто се тако прва четр' дијела баве најви-
ше имовином, т. ј. имовинским послима и при-
ликама, — пети дио излаже правила погла-
вито о самоме човјeku и о другим имаоцима,
као и о својевласти, и у опште о праву распо-
лагања у имовинским пословима.

Најпослије, овај шести дио садржава пра-
вила која, према потреби, објашњују и одре-
ђују, а каткад и допуњују наређења Законика.

О законима и правилима у опште.

чл. 771.

Закон је постављен, чим га законодавац
одређеним начином (потписом, указом) по-
тврди;

али на снагу стаје закон, т. ј. почиње у
опште везивати, тек оног дана који је при
постављању закона одређен.

У осталом, да би и постављени закон могао
на снагу стати, треба свакако да је већ про-
глашен био; без проглашења закон нема
везовне моћи.

Закони се у опште проглашују уврштењем
у службени дио земаљских новина. За овај
Законик, ипак, наређен је, у указу којим се
поставља, особити начин проглашења.

ЧЛ. 772.

За закон који је правилно проглашен био, не прима се ничије извињење да га знао није.

ЧЛ. 773.

Закони не дјејствују натрашке. По томе, новији закон, у колико је различан од пређашњег правила, не може бити мјерилом за већ ријешене имовинске спорове, завршене послове, свршене чињенице; на основи новијега закона не може се у опште ништа ни укинути ни измијенити у чијем праву или дугу посталоме пред што је тај новији закон на снагу стао.

ЧЛ. 774.

Новији закони мијењају старије. Отуда долази да : или новији закон укине старије правило, или га допуни, или га преиначи, или замијени, вазда се треба владати по правилу које најновији закон постави.

ЧЛ. 775.

Закони су или наредбени или уредбени. Наредбен је закон онда кад му се свак, у послу о коме је ријеч, дужан безувјетно у свакоме случају покоравати и по њему се владати. То се покоравање зајамчује тим што се, без тога, таки посао не признаје, те у неким случајевима не љвриједи никако, а у другим је посао подвржен неугодним посљедицама које закон сам одређује.

Ма каква била воља појединаца или погодба уговорилаца, она пада пред наредбеним законом, у колико му је противна; јер само тиме

што се свак без изузетка по њему влада, таки закон и може постигнути циљ за који је постављен.

Уредбене законе, напротив, може слободно замијењивати законита воља појединаца или странака. Шта више, по уредбеним се законима тек онда треба владати кад, за свој посао, саме странке не назначе какво друкчије правило.

чл. 776.

Кад се год какав закон тумачи, најприје ваља одредити, у колико треба, прости разум и смисао самих ријечи.

За тим се претражују и разбирају, у колико је потребно и могуће, све прилике, пригоде и утицаји при којима је постало законско наређење. По томе, треба се постарати: да се пронађу узроци који побудише законодавца да постави тај закон, као и то што је њиме постићи желио; да се проучи у којој је вези тај закон с осталим правилима једнаке или сличне врсте; да се дозна да ли је узаконитељ имао на уму управ таку врсту послова какав је онај о коме је ријеч и т. д..

Сву ту радњу треба вршити просто, природно, без натеге, без завртице, без икакве помисли у напријед зачете. Треба, такође, непрестано и то на уму имати да у законодавца није никако могло намјере бити да повлађује какво суђење којим би се ма коме, на темељу каква нејасна правила, неправда чинила.

Чл. 777.

Ако се, на основи такога проматрања, покаже да узаконитељ није, при постављању правила, мислио о врсти послова о којој је ријеч, бива као да о томе ни правила у закону нема.

У такоме је случају судцу поступати по ономе што је наређено у чланку 2ом и 3^{см} овога Законика, али, у колико се год може, имајући пред очима општи смјер и дух осталих закона који се баве пословима једнаке или подобне руке.

Чл. 778.

Кад законодавац сам протумачи какав закон, тад свакако треба и узимати тај закон у смислу и разуму у коме га је он протумачио.

Чл. 779.

Обичај и његово правило бива, у законскоме смислу, оно правило које се држи и које влада у народноме и судском животу, а није ушло међу правила писаног закона.

Чл. 780.

Кад се примјењује правило обичаја, а ради се о послу за који има посебних обичаја у кругу људи који се по занату или иначе редовно баве таком врстом послова (трговци, занатлије и т. д.), треба се владати по обичајима тога особитог круга, у колико нијесу у опрјечи са законом или са благонарављем.

Чл. 781.

По подобју се влада судац кад, у неста-

шници управо одређених правила, за неку врсту послова, удешава своје суђење према правилима какве друге, али сличне врсте послова.

ЧЛ. 782.

Темељ је, разумије се, и закону и закониту обичају, правда и правица, те кад судца суди по правилима узетим из закона или из законита обичаја, он свакако ради на основи правде и правице. Ипак, правила по којима он суди, већ је законодавац и народни живот отуда извео. Тек, кад ни у закону ни у обичају нема прилична правила за неки посао, а није га могуће ни подобјем (3) наћи, правда и правица постају за судца непосредним извором, из кога он правце треба да црпе своје правило, према особитој природи посла који се суди. Та се радња и зове: суђење по правди и правици.

У такоме суђењу судија треба да, оцјењујући са сваке стране прилике посла, пази особито на то што часни људи држе да је право, и што је у складу са јавним вјеровањем и поштењем, без којих не може бити уредна саобраћаја међу људима. И ако судија то све ради по души и савјести, он опет треба да пази, колико је год могуће, и на разум и мишљење народа или разреда људи којима су обични послови те руке.

Различна значења саме ријечи правда (као суђење, суд) јасна су сама по себи, већ по полагају који у којој реченици ријеч заузима.

РАЗДИО VIII

Неке закоњачке (правничке) изреке и поставке које, и ако не могу закона ни преиначити ни замијенити, могу му, ипак, објаснити разум и смисао.

чл. 987.

Закон је за свакога закон.

чл. 988.

Закон је закон, ма како опор био.

чл. 989.

Тек о закониту обичају вриједи ријеч : што је од обичаја, то је од закона.

чл. 990.

Зао обичај, никад тврд, никад законит.

чл. 991.

За риједак случај, није увјек готово правило.

чл. 992.

Не суди се по примјерима, него по правилима.

чл. 993.

Ко само ријечи законске знаде, тај још закона не зна, док му не схвати разум и смисао.

чл. 994.

Што свак једнако разумије, томе тумача не треба.

чл. 995.

Одступа ли каква одредба од општега правила, тумачи је у најужем обиму.

чл. 996.

Никому се не крити да ужива оно што је по природи свачије, на' што је одређено да свакоме служи.

чл. 997.

Твоје свето, а и моје свето; чувај своје, у моје не дирај.

чл. 998.

Док неправо другоме штете не чиниш, користи се чим год можеш и колико год можеш.

чл. 999.

И што није забрањено, може да не буде поштено.

чл. 1000.

Ни својим се правом служити немош', тек другоме на штету на' досаду.

чл. 1001.

Чија је корист од печег, онога је и терет.

чл. 1002.

Што ти закон дадне, нико ти не оте.

чл. 1003.

Ко прије стече какво право, њему и првенство.

чл. 1004.

Туђа рука ничије право не скраћује.

чл. 1005.

Што једном по закону стечеш, тврдо ти је баш и кад би се закон изм'јенио.

чл. 1006.

Што се грбо роди, вријеме не исправи; — што је с почетка незаконито, то временом самим законито не постаје.

чл. 1007.

У већем је и мање: коме је допуштено веће, не може му се кратити мање.

чл. 1008.

Ко ти нешто допусти, допушта ти и све што треба да се тим служити можеш.

чл. 1009.

Тек оно што сам имаш, можеш другоме дати; отуда изрека: немош' другом више права уступити н'о што сам имаш.

чл. 1010.

Чега се једном одречеш, замам ћеш позније тражити.

чл. 1011.

Правди је насиље најгори противник.

чл. 1012.

Кад и твоју ствар без суда некоме отнеш, насиље је.

чл. 1013.

Кад се више њих око шта препиру, а прилике су за свâкога једнаке, првенство је држитељу.

чл. 1014.

Ни у праву своме не тјерај мак на конац.

чл. 1015.

Кажеш ли о каквој ствари « моја је », то је највише што казати можеш.

ЧЛ. 1016.

Свака ствар к своме господару тежи.

ЧЛ. 1017.

Чија земља тога и двори, чија њива тога и усцјев.

ЧЛ. 1018.

Што и најслабија рука стварног има, сигурније је, п'о што на дугу има и најснажнија.

ЧЛ. 1019.

Право које у туђој ствари имаш не слаби, ма колико власникâ она пром'јенила.

ЧЛ. 1020.

Разговор је разговор, а уговор странама закон.

ЧЛ. 1021.

И ко муче на што пристане, пристао је.

ЧЛ. 1022.

Што ко углави по твојој наредби, сам си углавио.

ЧЛ. 1023.

Што се пред јавном Влашћу углави, најтврђе је и најбистрије.

ЧЛ. 1024.

Што двојица углаве, иста двојица и разврћи могу.

ЧЛ. 1025.

Што два углаве трећега не веже.

ЧЛ. 1026.

Кад тумачиш уговор, пази на ријечи, ал' вазда с обзиром на вољу и намјеру.

чл. 1027.

Кад је о количини дуга неуклоњиве двојбе, вриједиће оно што је лакше дужнику.

чл. 1028.

Неправда је највећа, кад ко од зла дјела свог још и корист какву прими.

чл. 1029.

Ко прими што му не припада, треба да поврати.

чл. 1030.

Дужник твога дужника није још, за то, твој дужник.

чл. 1031.

Ко право своје запушта, нек себе криви ако га изгуби.